

**แนวทางส่งเสริมการจัดทำ
จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ
ผู้ประกอบการกระจายเสียง
และกิจการโทรคมนาคมของสำนักงาน กสทช.**

GUIDELINES FOR PROMOTING
THE DEVELOPMENT OF CODE OF ETHICS
FOR BROADCASTING AND TELEVISION
BUSINESS OPERATORS BY THE OFFICE
OF THE NATIONAL BROADCASTING
AND TELECOMMUNICATIONS
COMMISSION (NBTC)

ชิโนรส thinvilaisakul¹
สุปราณี วัฒนสิน²
ไทรวุฒิ วัฒนสิน³
ประกายกาวีล ศรีจินดา⁴
Chinoros Thinwilaisakul¹
Supranee Wattanasin²
Kraiwoot Wattanasin³
Prakaikavin Srijinda⁴

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตนครปฐม นครปฐม 73170^{1 ถึง 2 และ 4}

โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน นครปฐม 73110³

Suan Sunandha Rajabhat University Nakhon Pathom Campus,

Nakhon Pathom 73170 Thailand^{1 to 2 and 4}

Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom 73110 Thailand³

Corresponding E-mail : chinoros.th@ssru.ac.th

Received Date December 18, 2023
Revised Date March 31, 2025
Accepted Date April 1, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาปัญหาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และศึกษาแนวทางส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ของสำนักงาน กสทช. ศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย การประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ จากนั้นรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ประมวลผล ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านภูมิทัศน์สื่อใหม่ ปัญหาด้านสื่อมวลชน และปัญหาด้านการกำกับดูแลตนเองของสมาคมวิชาชีพ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ สำหรับแนวทางส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พบว่า สำนักงาน กสทช. สนับสนุนแนวทางการส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มภารกิจ ได้แก่ การออกมาตรการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ การจัดอบรมสัมมนา เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ การจัดทำฐานข้อมูลองค์กรวิชาชีพ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ ตลอดจนผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และการสนับสนุนงานวิจัยและโครงการศึกษาสำหรับพัฒนาวิชาชีพสื่อในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผ่านกองทุน กทปส. ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2556

คำสำคัญ: จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสื่อ ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ การกำกับดูแลสื่อ

Abstract

This article examined professional ethics issues among broadcasting and television operators, and explored approaches for the Office of the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC) in promoting their ethics. The study employed qualitative research method, incorporating mixed methods such as document analysis, focus group interviews, and public hearings. Data were collected and analyzed. The findings indicated that current professional ethics issues among broadcasting and television operators fell into three categories: issues arising from the evolving media landscape; mass media-related concerns; and challenges associated with self-regulation of radio and television professionals by related associations. In terms of professional ethics promotion, the study revealed that the NBTC supported these efforts through four key missions: 1) Issuing measures and laws aimed at promoting professional ethics in broadcasting and television businesses; 2) Conducting training and seminars to enhance knowledge on professional ethics; 3) Developing a database of professional organizations, licensees, program producers, and media personnel; and 4) Supporting research and educational initiatives to improve the media profession via the Broadcasting and Telecommunications Research and Development Fund for the Public Interest (BTFP), an ongoing effort since 2013.

Keywords: professional ethics, broadcasting and television operators, media regulation

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้รูปแบบของสื่อเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากเดิมที่เคยอยู่ในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบดั้งเดิม ได้พัฒนาเป็นสื่อดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็วผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ และสื่อสังคมออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้กระบวนการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น และยังคงมีบทบาทสำคัญในการชี้นำสังคมและสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องสังคม การเมือง ไปจนถึงเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ การกำกับดูแลจรรยาบรรณของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากสื่อถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และรอบด้าน รวมถึงต้องคำนึงถึงความเป็นกลางและความรับผิดชอบต่อสาธารณชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านจรรยาบรรณของสื่อยังคงเป็นเรื่องที่ท้าทาย เช่น การใช้พาดหัวข่าวเกินจริงเพื่อสร้างความสนใจในเชิงพาณิชย์ การแฝงโฆษณาในเนื้อหาข่าว หรือการรายงานข่าวที่ไม่ครอบคลุมทุกมุมมอง มีการบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในทางการธุรกิจและการเมืองโดยไม่เป็นไปตามมาตรฐานทางจริยธรรม รวมทั้งมีการนำเสนอเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอม ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางจิตใจของประชาชนและสังคมอย่างมาก นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและสร้างความกังวล ทำให้สื่อมวลชนสูญเสียความน่าเชื่อถือและลดทอนบทบาทในการเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของประชาชน

หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ คือ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 399 กำหนดให้ กสทช. มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ และการควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเอง ภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม (พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551, 2551) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ยังคงเผชิญกับความท้าทายเป็นอย่างมาก เนื่องจากความหลากหลายของผู้ประกอบการที่มีขนาดและผลประโยชน์ทางธุรกิจที่แตกต่างกัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนต้องเผชิญ จากประเด็นดังกล่าว การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหารจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการพัฒนาและปฏิบัติตามจรรยาบรรณดังกล่าว โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะมีส่วนในการพัฒนานโยบายและมาตรการของ กสทช. ในการกำกับดูแลและส่งเสริมจรรยาบรรณของผู้ประกอบการสื่อ อันจะช่วยยกระดับวิชาชีพสื่อสารมวลชนในประเทศไทยให้มีมาตรฐานต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพผู้ประกอบการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ของสำนักงาน กสทช.

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสำคัญของสำนักงาน กสทช. โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษา 5 เดือน ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2565 โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร (document research) การศึกษาเอกสารเป็นวิธีการเบื้องต้นในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมาย กฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กสทช. แผนนโยบายของรัฐ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลแผนแม่บทตามอำนาจหน้าที่ของ กสทช. และมติที่ประชุมคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายงานที่ได้ดำเนินการแล้วและอยู่ระหว่างดำเนินการ โดยการศึกษาเอกสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสัมภาษณ์และรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ทั้งนี้ได้กำหนดหมวดหมู่การลงรหัส (coding) โดยอิงจากประเด็นหลักในเอกสาร เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากขั้นตอนอื่น ๆ

3.2 การสนทนากลุ่ม (focus group interview) ดำเนินการสนทนากลุ่มทั้งหมด 16 ครั้ง โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานของสำนักงาน กสทช. และการส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 106 คน จากกลุ่มที่ระบุเฉพาะเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการหรือผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์และสื่อกระจายเสียง ผู้แทนจากองค์กรวิชาชีพด้านการสื่อสาร นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ผู้แทนจากองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการสื่อสารและโทรคมนาคม โดยใช้คำถามปลายเปิด (open-ended questions) ที่สร้างขึ้นจากประเด็นในขั้นตอนการศึกษาเอกสาร มุ่งเน้นการรวบรวมความคิดเห็นเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในการส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ แนวทางการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ และบทบาทของสำนักงาน กสทช. ในการกำกับดูแล

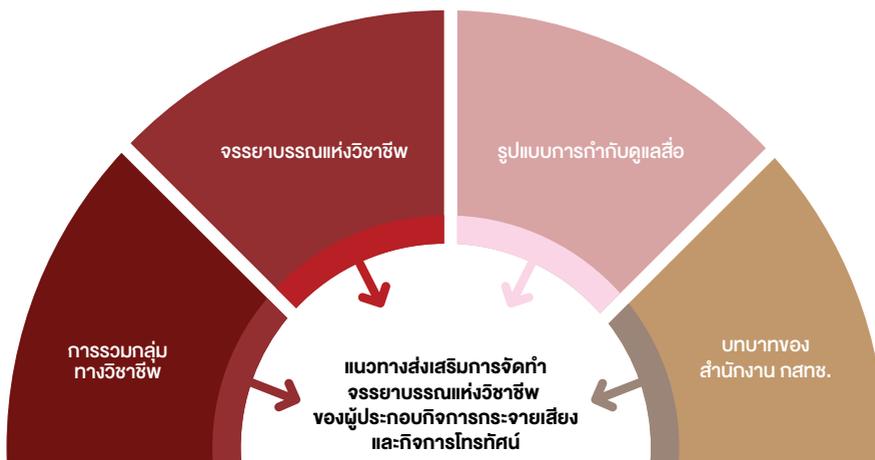
3.3 การประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (public hearing) การประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะจำนวน 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 150 คน จาก 6 กลุ่มที่ระบุเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้แทนองค์กรวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน ผู้บริโภคสื่อและประชาชนทั่วไป องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารมวลชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและควบคุมการประกอบกิจการสื่อ ใช้คำถามปลายเปิดที่จัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่ม โดยการประชุมนี้มุ่งเน้นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมาประเมินผลการดำเนินงานและเสนอแนวทางในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของอุตสาหกรรมสื่อในปัจจุบัน

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อตรวจสอบประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยมุ่งเน้นไปที่การสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อนำเสนอข้อค้นพบที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนานโยบายในอนาคต

4. กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการศึกษา

5. การทบทวนวรรณกรรม

5.1 ทฤษฎีการรวมกลุ่มทางวิชาชีพ (professional association theory) เสนอกรอบแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษานโยบายส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์โดยสำนักงาน กสทช. ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรวมตัวกันของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งในวงการเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพของสื่อในประเทศไทยอีกด้วย (Greenwood et al., 2002) โดยแนวคิดเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของวิชาชีพตามทฤษฎีนี้ สอดคล้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการศึกษาแนวทางการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เนื่องจากการมีจรรยาบรรณที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน จะช่วยในการควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงานและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับวิชาชีพสื่อในสายตาของสาธารณชน (Frankel, 1989) นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องอำนาจทางวิชาชีพ ที่นำเสนอโดย Freidson (2001) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบกิจการสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการสร้างอำนาจทางวิชาชีพนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้สื่อมีความเป็นอิสระในการทำงานและลดการแทรกแซงจากภายนอก ซึ่งถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากในบริบทของสื่อไทยในปัจจุบัน

สำหรับบทบาทของ กสทช. และสำนักงาน กสทช. ทฤษฎีการรวมกลุ่มทางวิชาชีพสามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการดำเนินงานขององค์กรในการส่งเสริมการรวมกลุ่มและจัดทำจรรยาบรรณโดย กสทช. และสำนักงาน กสทช. อาจมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกลไกการควบคุมตนเองของวิชาชีพตามแนวคิดของ Freidson (2001) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวงการสื่อไทย โดยทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะทางและการรักษามาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งการวิจัยนี้สามารถนำไปสู่การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้ประกอบกิจการสื่อ เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล (Greenwood et al., 2002) ขณะที่ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทฤษฎีเน้นย้ำคือ ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาชีพกับสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรพิจารณาแนวทางในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มวิชาชีพสื่อกับสังคมในวงกว้าง รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในอุตสาหกรรมสื่อ (McQuail, 2010) อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายและข้อควรระวังในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นของการสร้างสมดุลระหว่างอำนาจทางวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ โดยควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาแนวทางในการป้องกันการผูกขาดอำนาจหรือการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มมากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะในระยะยาว (Freidson, 2001) โดยสรุป ทฤษฎีการรวมกลุ่มทางวิชาชีพเป็นกรอบแนวคิดที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพ การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสังคม ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาวงการสื่อในประเทศไทยให้มีความก้าวหน้า มีความรับผิดชอบต่อสังคมและได้รับความไว้วางใจจากสาธารณชน (Puppis, 2009; Fengler et al., 2014) การนำแนวคิดเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยจะช่วยให้ได้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการพัฒนาวิชาชีพสื่อของไทยต่อไป

5.2 แนวคิดเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ (professional ethics) จรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลักการและแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เหมาะสม (Frankel, 1989) จรรยาบรรณวิชาชีพมีบทบาทสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากสาธารณชน รวมทั้งเป็นแนวทางในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ โดย Frankel (1989) ได้จำแนกประเภทของจรรยาบรรณวิชาชีพออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

5.2.1 จรรยาบรรณเชิงแนะนำ (aspirational codes) เป็นจรรยาบรรณที่กำหนดอุดมคติหรือเป้าหมายสูงสุดที่ผู้ประกอบวิชาชีพควรปฏิบัติตาม โดยไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจน แต่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ประกอบวิชาชีพพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้อง “มุ่งมั่นในการนำเสนอความจริงอย่างเที่ยงตรงและรอบด้าน”

5.2.2 จรรยาบรรณเชิงควบคุม (regulatory codes) เป็นจรรยาบรรณที่มีลักษณะเป็นกฎระเบียบที่ชัดเจน มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่จะละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตาม จรรยาบรรณประเภทนี้มักใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพและรักษามาตรฐานขั้นต่ำของวิชาชีพ เช่น การห้ามผู้สื่อข่าวรับสินบนหรือผลประโยชน์จากแหล่งข่าว

5.2.3 จรรยาบรรณเชิงแรงบันดาลใจ (inspirational codes) เป็นจรรยาบรรณที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ประกอบวิชาชีพตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาชีพ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เหนือกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ เช่น การส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ “มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและส่งเสริมประชาธิปไตย”

การจำแนกประเภทของจรรยาบรรณวิชาชีพนี้ มีประโยชน์ในการออกแบบและพัฒนาจรรยาบรรณที่เหมาะสมสำหรับแต่ละวิชาชีพ โดยอาจผสมผสานทั้งสามประเภทเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำกับดูแลการนำเสนอเนื้อหา การรักษาความเป็นกลาง และการคุ้มครองสิทธิของผู้ชมผู้ฟัง (McQuail, 2010) นอกจากนี้ จรรยาบรรณวิชาชีพยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากสาธารณชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของอุตสาหกรรมสื่อ (Plaisance, 2009) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและบังคับใช้จรรยาบรรณวิชาชีพในวงการสื่อมีความท้าทายหลายประการ เช่น การสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับความรับผิดชอบต่อสังคม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภค และการสร้างกลไกการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ (Fengler et al., 2014) ดังนั้น การศึกษาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสื่อในประเทศไทย

5.3 ทฤษฎีการกำกับดูแลสื่อ (media regulation theory) ทฤษฎีการกำกับดูแลสื่อเกี่ยวข้องกับ การควบคุมและจัดการสื่อมวลชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม (McQuail, 2010) มีความสำคัญในการสร้าง สมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการคุ้มครองผลประโยชน์ของ สาธารณะในยุคที่สื่อมีอิทธิพลสูงต่อสังคม โดย McQuail (2010) ได้เสนอรูปแบบการกำกับดูแลสื่อ 3 รูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 การกำกับดูแลโดยรัฐ (state regulation) เป็นรูปแบบที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ มีบทบาทหลักในการควบคุมและกำกับดูแลสื่อ (Puppis, 2009) โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีการออกกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายเกี่ยวกับสื่อ โดยมีหน่วยงานกำกับดูแลที่มีอำนาจตามกฎหมาย เช่น สำนักงาน กสทช. ของประเทศไทย รวมทั้งมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิดกฎระเบียบ โดยการกำกับดูแลโดยรัฐมีข้อดี คือ สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุม แต่ข้อเสียก็คืออาจนำไปสู่การแทรกแซงเสรีภาพสื่อ และการใช้สื่อเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้

5.3.2 การกำกับดูแลโดยตลาด (market regulation) เป็นรูปแบบที่อาศัยกลไกตลาดและ การแข่งขันเสรีในการควบคุมและกำกับดูแลสื่อ โดยมีลักษณะสำคัญคือ การเน้นการตอบสนองความต้องการ ของผู้บริโภคและผู้ลงโฆษณา และการแข่งขันระหว่างสื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและความหลากหลาย ของเนื้อหา โดยผู้บริโภคมีอำนาจในการเลือกและตัดสินใจบริโภคสื่อ การกำกับดูแลโดยตลาด มีข้อดีคือ การส่งเสริมนวัตกรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรมสื่อ สำหรับข้อเสียคือ อาจนำไปสู่การผูกขาดและการละเลย ประโยชน์สาธารณะเพื่อผลกำไร

5.3.3 การกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) เป็นรูปแบบที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อหรือองค์กร วิชาชีพมีบทบาทหลักในการควบคุมและกำกับดูแลกันเอง (Fengler et al., 2014) โดยมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การรวมกลุ่มวิชาชีพและการจัดทำจรรยาบรรณวิชาชีพ และการสร้างกลไกการตรวจสอบและประเมินการทำงานของ สื่อโดยองค์กรวิชาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ซึ่งการกำกับ ดูแลตนเองมีข้อดี คือ การเคารพเสรีภาพสื่อและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ แต่ข้อเสีย คือ อาจขาด ประสิทธิภาพในการบังคับใช้และแก้ไขปัญหาที่รุนแรง

การรวมกลุ่มวิชาชีพและการจัดทำจรรยาบรรณเป็นส่วนสำคัญของการกำกับดูแลตนเอง ซึ่งช่วย ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน นอกจากนี้ การกำกับ ดูแลตนเองยังช่วยลดการแทรกแซงจากรัฐและส่งเสริมความเป็นอิสระของสื่อ (Puppis, 2009) ในทางปฏิบัติ การกำกับดูแลสื่อมักเป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบทั้งสาม โดยสัดส่วนของแต่ละรูปแบบอาจแตกต่างกัน ไปตามบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ การศึกษาและพัฒนาแนวทางการกำกับดูแล สื่อที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมสื่อที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อและตอบสนองต่อประโยชน์ สาธารณะได้อย่างแท้จริง

6. ผลการศึกษา

6.1 ปัญหาสำคัญด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

จากการประมวลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยและความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมการประชุม รับฟังความเห็นสาธารณะ สามารถสรุปและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ในปัจจุบันจำแนกออกเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านภูมิทัศน์สื่อใหม่ ปัญหาด้านสื่อมวลชน และปัญหาด้านการกำกับดูแลกันเองของสมาคมวิชาชีพสื่อวิทยุและโทรทัศน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 สภาพการณ์ด้านปัญหาจรรยาบรรณ

6.1.1.1 ผลกระทบของการหลอมรวมสื่อ การหลอมรวมสื่อไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงวิถีการบริโภคสื่อของประชาชน แต่ยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการทำงานและรูปแบบธุรกิจของสื่อดั้งเดิม เช่น สถานีโทรทัศน์หลายแห่งต้องปรับตัวโดยการผลิตเนื้อหาสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่ไปกับการออกอากาศแบบดั้งเดิม ทำให้เกิดความท้าทายในการรักษามาตรฐานจรรยาบรรณที่แตกต่างกันระหว่างสื่อแต่ละประเภท นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของผู้ผลิตเนื้อหารายย่อย เช่น ยูทูบเบอร์ (YouTuber) และผู้มีอิทธิพลทางความคิดหรืออินฟลูเอนเซอร์ (influencer) ที่สามารถผลิตและเผยแพร่เนื้อหาได้อย่างอิสระ ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานจรรยาบรรณในกลุ่มผู้ผลิตสื่อรูปแบบใหม่เหล่านี้

6.1.1.2 ความท้าทายด้านความน่าเชื่อถือของสื่อและข่าวปลอม จากการศึกษาพบว่า ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน รวมทั้งการนำเสนอข่าวที่ขาดความเป็นกลาง เลือคนำเสนอเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับประโยชน์ทางธุรกิจหรือการเมือง กลายเป็นความท้าทายสำคัญต่อจรรยาบรรณสื่อ ทำให้เกิดความขัดแย้งและสร้างความไม่ไว้วางใจจากประชาชน นอกจากนี้ยังมีกรณีโฆษณาแฝงและการโฆษณาเกินเวลา ที่ไม่ได้ถูกควบคุมอย่างเหมาะสม และการละเมิดสิทธิผู้บริโภค รวมทั้งการที่สื่อกระแสหลักบางแห่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่านำเสนอข่าวโดยขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน เพื่อแข่งขันกับความเร็วของสื่อสังคมออนไลน์ เช่น กรณีการรายงานข่าวเหตุการณ์สำคัญโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือไม่ได้รับการยืนยัน ส่งผลให้เกิดความสับสนและความเข้าใจผิดในสังคม

6.1.1.3 การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในยุคดิจิทัล ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลทำได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ในการนำเสนอข่าวหรือรายการต่าง ๆ เช่น การใช้ภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้เสียหายในคดีอาชญากรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและความปลอดภัยของบุคคลเหล่านั้น

6.1.1.4 การกำกับดูแลเนื้อหา แม้สำนักงาน กสทช. จะมีบทบาทในการออกกฎหมายและประกาศต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลสื่อ แต่ในบางกรณีกฎหมายไม่ทันสมัยพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศสื่อดิจิทัล เนื่องจากพบว่า การกำกับดูแลยังไม่ครอบคลุมถึงสื่อใหม่และแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างเพียงพอ

อาทิ การที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงเนื้อหาจากต่างประเทศได้อย่างง่ายดายผ่านแพลตฟอร์มสตรีมมิงจากต่างประเทศ เช่น เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) หรือ ยูทูบ (YouTube) ทำให้เกิดความท้าทายในการกำกับดูแลเนื้อหาที่อาจไม่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของไทย เช่น เนื้อหาที่มีความรุนแรง เนื้อหาทางเพศ หรือเนื้อหาที่อาจขัดต่อความมั่นคงของประเทศ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าการกำกับดูแลยังไม่เท่าเทียมระหว่างสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อออนไลน์มีอิสระในการนำเสนอมากกว่าสื่อโทรทัศน์หรือวิทยุ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการปฏิบัติและการคุ้มครองสิทธิประชาชน ทำให้เกิดคำถามว่า กสทช. สำนักงาน กสทช. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถกำกับดูแลเนื้อหาเหล่านี้ได้อย่างไร

6.1.1.5 การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในวงการสื่อ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในวงการสื่ออย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเทคนิคการผลิตสื่อรูปแบบใหม่ และความเข้าใจในประเด็นจริยธรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (เอไอ) (Artificial Intelligence: AI) ในการผลิตเนื้อหา หรือการรายงานข่าวในสถานการณ์วิกฤตที่มีความอ่อนไหวทางสังคม อย่างไรก็ตาม การขาดงบประมาณและทรัพยากรในการฝึกอบรมอาจเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

6.1.1.6 การสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อและความรับผิดชอบต่อสังคม จากการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลมุ่งเน้นเสรีภาพของสื่อเป็นหลักการสำคัญในสังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การใช้เสรีภาพนี้ต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างความสมดุลระหว่างการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และการปกป้องสิทธิของบุคคลหรือกลุ่มเปราะบางในสังคม ซึ่งเป็นความท้าทายที่สำคัญ เช่น การรายงานข่าวเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่อ่อนไหว หรือการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อย

6.1.1.7 การสร้างความเชื่อมั่นในระบบการกำกับดูแลและการร้องเรียน การกำกับดูแลและกระบวนการร้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมจรรยาบรรณสื่อ อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าในการดำเนินการหรือการขาดความโปร่งใสในกระบวนการพิจารณาเรื่องร้องเรียน อาจทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบ นำไปสู่การไม่ให้ความร่วมมือในการแจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนเมื่อพบการกระทำที่ไม่เหมาะสม โดยความคาดหวังของผู้ให้ข้อมูลต่อ กสทช. คือการกำกับดูแลสื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างเคร่งครัด รวมทั้งส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณของสื่อให้กับบุคลากรในอุตสาหกรรม และสร้างกลไกการกำกับดูแลร่วมกันระหว่างองค์กรวิชาชีพและภาครัฐ และมีช่องทางร้องเรียนที่สะดวกและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของสื่อ

6.1.1.8 การแข่งขันทางธุรกิจต่อคุณภาพเนื้อหา ในสภาวะที่อุตสาหกรรมสื่อมีการแข่งขันสูงและรายได้จากโฆษณาตกลง ผู้ประกอบการหลายรายอาจเลือกที่จะลดต้นทุนการผลิตหรือเน้นการผลิตเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจแบบฉาบฉวย เช่น ข่าวบันเทิง หรือรายการเรียลลิตีที่เน้นความขัดแย้ง มากกว่าการผลิตเนื้อหาที่มีคุณค่าต่อสังคมแต่อาจไม่ได้รับความนิยมสูง เช่น สารคดีเชิงลึก หรือรายการวิเคราะห์ข่าว ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพโดยรวมของเนื้อหาที่นำเสนอต่อสาธารณะ

6.1.2 สาเหตุของประเด็นปัญหาจรรยาบรรณ

สภาพการณ์และปัญหาเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนและความท้าทายในการส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ นักวิชาชีพสื่อ และภาคประชาสังคม ในการร่วมกันพัฒนาแนวทางและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมจรรยาบรรณสื่อให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันที่คาดหวังให้เกิดการกำกับดูแลกันเองของผู้ประกอบการ องค์กร และสมาคมวิชาชีพสื่อวิทยุและโทรทัศน์ โดยจากผลการศึกษา สามารถสรุปความท้าทายหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบการกำกับดูแลกันเองในวงการสื่อไทย ดังนี้

6.1.2.1 การกำกับดูแลกันเองยังมีข้อจำกัด กล่าวคือ ขาดกฎหมายที่สนับสนุนการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ โดยองค์กรและสมาคมวิชาชีพสื่อประสบปัญหาข้อจำกัดด้านอำนาจทางกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้มาตรการลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีการละเมิดจรรยาบรรณ ปัญหาที่ทวีความซับซ้อนขึ้นเมื่อพิจารณาถึงความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์กรวิชาชีพเป็นลูกจ้างในสังกัดของบริษัทสื่อ ทำให้การตัดสินใจในประเด็นทางจรรยาบรรณอาจถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ขององค์กรต้นสังกัด

6.1.2.2 การขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากรจากสำนักงาน กสทช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้องค์กรวิชาชีพไม่สามารถดำเนินกิจกรรมส่งเสริมจรรยาบรรณและพัฒนาวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ ปัญหาที่ยังทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อพิจารณาถึงการรวมกลุ่มที่ไม่ครอบคลุมผู้ประกอบการสื่อโดยเฉพาะในพื้นที่ภูมิภาคและท้องถิ่น ทำให้การกำกับดูแลกันเองไม่สามารถครอบคลุมผู้ประกอบการและนักวิชาชีพสื่อทั่วประเทศได้อย่างทั่วถึง

6.1.2.3 การดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพส่วนใหญ่ยังคงเป็นไปในลักษณะตั้งรับมากกว่าเชิงรุก กล่าวคือ มักรอให้เกิดปัญหาแล้วจึงเข้าไปแก้ไข แทนที่จะมุ่งเน้นการป้องกันหรือส่งเสริมแนวปฏิบัติที่ดี สถานการณ์นี้ยิ่งซับซ้อนขึ้นด้วยความแตกแยกในวงการวิชาชีพ อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และเป็นอุปสรรคต่อการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันในการกำกับดูแลกันเอง

6.1.2.4 การขาดมาตรฐานกลางในการปฏิบัติงาน เนื่องจากแต่ละองค์กรหรือบริษัทสื่อมีนโยบายและแนวทางการดำเนินงานเป็นของตนเอง ทำให้เกิดความแตกต่างในการตีความและการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณ นอกจากนี้ ยังพบกรณีที่สมาชิกลาออกหรือถอนตัวจากองค์กรวิชาชีพเมื่อถูกพิจารณาโทษหรือวินิจฉัยว่าละเมิดจรรยาบรรณ ซึ่งทำให้การกำกับดูแลกันเองไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.2.5 บุคลากรของสำนักงาน กสทช. และองค์กรวิชาชีพสื่อยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการในการกำกับดูแลร่วม (co-regulation) ทำให้ไม่สามารถพัฒนาระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพร่วมกันได้ ในขณะเดียวกัน การขาดแรงจูงใจในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณสื่อ โดยบางกรณีการรวมกลุ่มเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการพิทักษ์ผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการเมืองมากกว่า ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ท้าทายประสิทธิภาพของการกำกับดูแลกันเอง

สภาพการณ์และปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบการกำกับดูแลตนเองในวงการสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของไทยอย่างเร่งด่วน โดยต้องอาศัยความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ นักวิชาชีพสื่อ และภาคประชาสังคม ในการร่วมกันออกแบบ และพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในยุคดิจิทัล และส่งเสริมมาตรฐาน จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ในสังคม

6.2 แนวทางส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพผู้ประกอบการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ของสำนักงาน กสทช.

6.2.1 การดำเนินการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของสำนักงาน กสทช.

จากการสืบค้นและรวบรวมข้อมูล พบว่า การดำเนินงานของสำนักงาน กสทช. ในช่วงเวลา 9 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2555-2564 มีการพัฒนาเชิงนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ของผู้ประกอบการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 4 ภารกิจที่สำคัญ ดังนี้

6.2.1.1 แนวทางและรูปแบบการดำเนินการเชิงนโยบายด้านกฎหมาย

1) ใน พ.ศ. 2557 สำนักงาน กสทช. เริ่มต้นดำเนินการตามนโยบายด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการ รวมกลุ่มของผู้ประกอบการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ โดยได้จัดการประชุมประชาพิจารณ์ในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2557 เพื่อเปิดเวทีให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “หลักเกณฑ์การรวมกลุ่มของผู้ที่อยู่ในอาชีพกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์” โดยการประชุมครั้งนี้จัดขึ้น ที่โรงแรมเซ็นจูรี่ พาร์ค กรุงเทพฯ ซึ่งมี ผศ. ดร.ธวัชชัย จิตรภาชนันท์ เป็นประธาน และอนุกรรมการร่าง หลักการ

2) หลังจากนั้น ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 สำนักงาน กสทช. ได้ดำเนินการ อบรมและเสวนาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรวมกลุ่มและการกำกับดูแลตนเองของผู้ประกอบอาชีพ ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ใน 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจและเสริมสร้าง เครือข่าย ความร่วมมือ

3) พ.ศ. 2560 สำนักงาน กสทช. ได้จัดทำร่างประกาศคณะกรรมการ กสทช. เรื่องมาตรการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ โดยร่างดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ (กสท.) ในการประชุมครั้งที่ 5/2560 เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

4) มติที่ประชุมข้างต้นได้มอบหมายให้สำนักงาน กสทช. เสนอร่างประกาศต่อที่ประชุม คณะกรรมการ กสทช. เพื่อพิจารณาอนุมัติตามมาตรา 27 (24) ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และนำร่าง ดังกล่าวไปรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเพื่อเสร็จสิ้นกระบวนการตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม จากการสืบค้นความคืบหน้าของร่างประกาศดังกล่าวในช่วง พ.ศ. 2560-2565 พบว่า มีความพยายามในการดำเนินการมาตลอดระยะเวลา 5 ปี โดยที่ประชุม กสทช. ให้ความเห็นชอบ (ร่าง) ดังกล่าวในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2567 และให้สำนักงาน กสทช. จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการตามร่างประกาศ นำส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลบังคับใช้

6.2.1.2 แนวทางและรูปแบบการสนับสนุนงานวิจัยและการศึกษา สำนักงาน กสทช. ให้การสนับสนุนงานวิจัย โครงการศึกษา และการจัดสัมมนาเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวิจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างและการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และการอบรมที่เน้นการเพิ่มพูนความรู้ด้านจริยธรรมและแนวทางการกำกับดูแลตนเอง นอกจากนี้ สำนักงาน กสทช. ยังได้จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพในด้านการจัดทำจรรยาบรรณและการสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่มที่ยั่งยืน

6.2.1.3 การจัดทำฐานข้อมูลองค์กรวิชาชีพ สำนักงาน กสทช. ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลของผู้รับใบอนุญาต และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำกับดูแลและติดตามการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพ รวมถึงเป็นแหล่งข้อมูลที่ช่วยในการตรวจสอบและวิเคราะห์สถานะขององค์กรเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

6.2.1.4 การสนับสนุนผ่านโครงการและการจัดสรรทุน สำนักงาน กสทช. ได้จัดสรรทุนวิจัยและพัฒนาภายใต้กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพสื่อมวลชนและการรวมกลุ่มขององค์กรวิชาชีพ ทั้งนี้ กองทุน กทปส. ได้สนับสนุนโครงการที่เกี่ยวกับการสร้างมาตรฐานทางวิชาชีพ การพัฒนาความรู้ และการสร้างจรรยาบรรณ ในกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรงบประมาณของสำนักงาน กสทช. สำหรับโครงการ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพวิชาชีพสื่อ รวมถึงการสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาวิชาชีพสื่อมวลชน ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

โดยสรุป การดำเนินงานของสำนักงาน กสทช. ที่ผ่านมาในการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในช่วง พ.ศ. 2555-2564 แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนามาตรฐานและกลไกการกำกับดูแลวิชาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทย แม้จะมีความล่าช้าในบางส่วนของ การประกาศใช้นโยบายเชิงกฎหมาย แต่มีการส่งเสริมงานวิจัย การสร้างองค์ความรู้ และการจัดตั้งเครือข่ายการรวมกลุ่มที่ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวิชาชีพมาโดยตลอด

6.2.2 รูปแบบวิธีการและแนวทางในการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

จากการสนทนากลุ่มและการประชุมรับฟังความเห็นสาธารณะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุป รูปแบบวิธีการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ของสำนักงาน กสทช. ได้ ดังนี้

6.2.2.1 ผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นว่า สำนักงาน กสทช. ควรขยายและบูรณาการความร่วมมือในการกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังและตรวจสอบสื่อ (media monitor) ที่ประกอบด้วยภาคประชาสังคม เครือข่ายประชาชน และคนรุ่นใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลสื่ออย่างมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการและนักวิชาชีพสื่อในท้องถิ่นและภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อวางรากฐานการส่งเสริมการสร้างกรอบจรรยาบรรณและพัฒนาวิชาชีพสื่อให้เป็นที่ยอมรับ

6.2.2.2 กสทช. ควรพิจารณาออกประกาศที่มีผลบังคับในการพัฒนาวิทยุฐานะบุคคลกรในองค์กรผู้รับใบอนุญาต โดยกำหนดให้เข้าร่วมการอบรมสัมมนาหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิชาชีพด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างหลักสูตรการพัฒนาวิชาชีพสื่อที่มีคุณภาพ การจัดอบรมความรู้ และการผลิตเอกสารตำราคู่มือที่เกี่ยวข้องกับการทำงานสื่อในยุคใหม่

6.2.2.3 กสทช. ควรศึกษาและเสริมสร้างความเข้าใจในข้อบังคับด้านจริยธรรม ธรรมนุญ และแนวปฏิบัติขององค์กรวิชาชีพสื่อ เพื่อเป็นฐานความรู้ในการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ นอกจากนี้ ควรพิจารณามาตรการในการออกใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพสื่อ เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการกำกับดูแลด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

6.2.2.4 สำนักงาน กสทช. ควรปรับปรุงพัฒนากระบวนการพิจารณาตัดสินเรื่องร้องเรียนด้านจรรยาบรรณให้มีประสิทธิภาพและทันต่อสถานการณ์มากขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับองค์กร วิชาชีพสื่อในการร่วมกำกับดูแล พร้อมทั้งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การทำงานร่วมกัน

6.2.2.5 สำนักงาน กสทช. ควรส่งเสริมและสนับสนุนภาควิชาการให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณในกิจการวิทยุโทรทัศน์ รวมถึงสนับสนุนทุนวิจัยและพัฒนาในด้านนี้ เพื่อให้มีข้อมูลและองค์ความรู้ร่วมสมัยที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

6.2.2.6 สำนักงาน กสทช. ควรสนับสนุนและส่งเสริมสื่อที่มีคุณภาพ โดยการให้รางวัลการสนับสนุนทุนสำหรับรายการสร้างสรรค์สังคม และการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีในช่วงการเปลี่ยนผ่านซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการรวมกลุ่มและพัฒนากิจการสื่อสาร

6.2.2.7 เสนอให้มีการขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายให้สำนักงาน กสทช. สามารถกำกับดูแลเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ได้ เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมในระบบและนำไปสู่บรรยากาศในการร่วมปฏิบัติตามกรอบจรรยาบรรณสื่อร่วมกันทั้งระบบ

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลยังมีข้อเสนอแนะให้สำนักงาน กสทช. ออกประกาศส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยควรคำนึงถึงความสมัครใจของผู้เข้าร่วมและการปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ ควรเริ่มจากการศึกษาและทำความเข้าใจสภาพการณ์ของอุตสาหกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ก่อนกำหนดนโยบายและแผนงาน โดยในด้านการดำเนินงาน มีข้อเสนอให้ สำนักงาน กสทช. สนับสนุนการจัดเวทีเสวนาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

ระหว่างผู้ประกอบการและนักวิชาชีพสื่อ รวมถึงเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภาคส่วนต่าง ๆ มาเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงาน นอกจากนี้ สำนักงาน กสทช. ควรสร้างไว้ซึ่งความเป็นกลาง มีมาตรฐานในการกำกับดูแล และดำเนินการอย่างโปร่งใสและยุติธรรม และมีข้อเสนอให้สำนักงาน กสทช. ส่งเสริมการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) และการกำกับดูแลร่วม (co-regulation) ในระบบอุตสาหกรรมสื่อไทย โดยอาจพิจารณารูปแบบการกำกับดูแลร่วมโดยภาคประชาชน เช่น สภาผู้ชมผู้ฟังไทยพีบีเอสเป็นต้นแบบ รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดการลงนามสัตยาบรรณด้านจรรยาบรรณร่วมกันระหว่างผู้รับใบอนุญาต นักวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพสื่อ เพื่อสร้างกลไกการร่วมกำกับดูแลและสัญญาประชาคมที่เอื้อให้สังคมร่วมตรวจสอบได้

7. การอภิปรายผล

7.1 ปัญหาสำคัญด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

จากผลการศึกษาพบว่า การหลอมรวมสื่อ (media convergence) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการรักษามาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jenkins (2006) ที่อธิบายว่า การหลอมรวมสื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรม และวัฒนธรรมการบริโภคสื่อ โดยในบริบทของประเทศไทย ผู้ประกอบการสื่อดั้งเดิมต้องปรับตัวอย่างมากเมื่อเข้าสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือสื่อใหม่ซึ่งมีมาตรฐานและความคาดหวังที่แตกต่างจากสื่อดั้งเดิม นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของผู้ผลิตเนื้อหารายย่อยอย่างยูทูปเบอร์และอินฟลูเอนเซอร์เป็นความท้าทายใหม่ในการควบคุมมาตรฐานจรรยาบรรณของผู้ผลิตสื่อเหล่านั้น ซึ่งข้อค้นพบของงานวิจัยสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางจริยธรรม สำหรับผู้ผลิตเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัลเหล่านี้ ยิ่งไปกว่านั้น การหลอมรวมสื่อที่เกิดขึ้น ยังส่งผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของสื่อ และปัญหาข่าวปลอม โดยพบว่า ปัญหาข่าวปลอมและข่าวบิดเบือนที่เกิดขึ้นนั้น ทฤษฎี *The Post-Truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life* ของ Keyes (2004) ได้อธิบายว่า เป็นอารมณ์และความเชื่อส่วนบุคคลที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดเห็นสาธารณะมากกว่าข้อเท็จจริง นอกจากการมีจรรยาบรรณของผู้ผลิตสื่อจะมีความจำเป็นแล้ว การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรู้เท่าทันสื่อก็มีความสำคัญในการแก้ปัญหาข่าวปลอม อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทย การจัดการกับปัญหาข่าวปลอมยังมีความท้าทายเพิ่มเติม เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมายและการบังคับใช้ รวมถึงความซับซ้อนของบริบททางสังคมและการเมืองที่อาจส่งผลต่อการนำเสนอข้อมูลและการตีความของผู้บริโภคสื่อ

สำหรับปัญหาในประเด็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในยุคดิจิทัล การศึกษานี้พบว่า ในประเทศไทย การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการนำเสนอข่าวหรือรายการต่าง ๆ ยังคงเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสาธารณะหรือเหตุการณ์ที่ได้รับความสนใจจากสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Nissenbaum (2009) เรื่อง *Privacy in Context: Technology, Policy, and the Integrity of Social Life* ที่เสนอว่า ความเป็นส่วนตัวของบุคคล ควรถูกพิจารณาให้มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลส่วนบุคคลถูกแบ่งปันและเข้าถึงได้ง่าย

ขณะที่ปัญหาด้านความท้าทายในการกำกับดูแลเนื้อหาสื่อ เช่น แพลตฟอร์มของเน็ตฟลิกซ์ Flew (2018) เสนอว่า การกำกับดูแลสื่อในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความร่วมมือกันระหว่างประเทศ โดยชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงเนื้อหาจากต่างประเทศผ่านแพลตฟอร์มสตรีมมิงระดับโลกเป็นปัญหาและความท้าทายในการกำกับดูแล เพราะเนื้อหาบางประการอาจไม่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของไทย ความซับซ้อนเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในวงการสื่อที่ทำหน้าที่กำกับดูแลซึ่งต้องมีความเท่าทัน และได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยทักษะดิจิทัลและการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของผู้ผลิตสื่อ และผู้ทำหน้าที่กำกับตรวจสอบเป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตาม โดยสำหรับประเทศไทย เป็นความท้าทายอันเนื่องมาจากการขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร

ในขณะเดียวกัน สำหรับปัญหาประเด็นการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อและความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ยังคงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญตามที่ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน ดังที่ Siebert et al. (1956) ได้อธิบายไว้ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้พบว่า สังคมไทยยังมีความอ่อนไหวทางการเมืองและวัฒนธรรม และกฎวิพากษ์ในประเด็นความรับผิดชอบต่อสื่อมีต่อสังคมและกระบวนการกำกับดูแล ดังนั้น การร้องเรียนจึงต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ โดยในประเด็นการกำกับดูแลสื่อในยุคดิจิทัลนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถสร้างความเชื่อมั่น และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการกำกับดูแล ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยต้องพัฒนาให้เกิดระบบการร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส

ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือผลกระทบของการแข่งขันทางธุรกิจต่อคุณภาพเนื้อหาของสื่อ ซึ่งอาจกล่าวว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอื่น ๆ ข้างต้น ประเด็นนี้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อ (Herman & Chomsky, 1988) อธิบายว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองมีอิทธิพลต่อการผลิตเนื้อหาของสื่อ ดังนั้น การแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรมสื่อไทยอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการบางรายเลือกที่จะลดต้นทุนการผลิตหรือเน้นการผลิตเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจแบบฉาบฉวย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเนื้อหาและมาตรฐานทางจริยธรรม โดยสรุปแล้ว จากการศึกษาสามารถสะท้อนถึงความซับซ้อนของปัญหาจรรยาบรรณสื่อในประเทศไทย ซึ่งต้องการการพัฒนาแนวทางการกำกับดูแลและส่งเสริมจรรยาบรรณที่ปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่ ๆ โดยคำนึงถึงองค์รวม ทั้งมิติทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมของทุกภาค

7.2 แนวทางส่งเสริมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความพยายามของสำนักงาน กสทช. ในการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้ทบทวนไว้ในหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพ การยกระดับมาตรฐานและคุณภาพของสื่อ และการสร้างอำนาจทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการรวมกลุ่มทางวิชาชีพของ Greenwood et al. (2002) โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การจัดอบรมและเสวนาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรวมกลุ่มและการกำกับดูแลตนเองใน 4 ภูมิภาคทั่วประเทศใน พ.ศ. 2557 ของสำนักงาน กสทช. ซึ่งสะท้อนถึง

ความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพตามแนวคิดของ Greenwood et al. (2002) ที่เน้นการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะทาง นอกจากนี้ การร่างประกาศ กสทช. เรื่องมาตรการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพสื่อ

เมื่อพิจารณาจะพบว่าการดำเนินการของสำนักงาน กสทช. เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพตามที่ Frankel (1989) ได้เสนอไว้ ทั้งในด้านจรรยาบรรณเชิงแนะนำ เชิงควบคุม และเชิงแรงบันดาลใจ เช่น การสนับสนุนการสร้างหลักสูตรการพัฒนาวิชาชีพสื่อและการจัดอบรมความรู้ (จรรยาบรรณเชิงแนะนำ) การเสนอให้ออกประกาศที่มีผลบังคับในการพัฒนาวิทยฐานะบุคลากร (จรรยาบรรณเชิงควบคุม) และการสนับสนุนและส่งเสริมสื่อที่มีคุณภาพผ่านการให้รางวัล (จรรยาบรรณเชิงแรงบันดาลใจ) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการนำแนวคิดทฤษฎีไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความล่าช้าของการประกาศใช้นโยบายเชิงกฎหมายและการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาตัดสินเรื่องร้องเรียนด้านจรรยาบรรณรวมทั้งความล่าช้าในการประกาศใช้ร่างประกาศ กสทช. เรื่องมาตรการส่งเสริม การรวมกลุ่ม และแม้จะได้รับความเห็นชอบจาก กสท. ตั้งแต่ พ.ศ. 2560 แต่ยังไม่สามารถประกาศใช้ได้จนถึง พ.ศ. 2565 ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาและบังคับใช้จรรยาบรรณวิชาชีพของสื่อไทย นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินการของ กสทช. ในการผสมผสานรูปแบบการกำกับดูแลสื่อตามแนวคิดของ McQuail (2010) ยังไม่สมดุลงเท่าที่ควร โดยยังคงเน้นการกำกับดูแลโดยรัฐมากกว่าการส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองและการกำกับดูแลโดยตลาด

สิ่งที่ขาดหายไปจากผลการศึกษาเมื่อเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้ทบทวน ได้แก่ การพิจารณาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อต่อการจัดทำจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ Plaisance (2009) และ McQuail (2010) ได้กล่าวถึง เช่น การวิเคราะห์ผลกระทบของการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งต่อรูปแบบการทำงานและจริยธรรมของสื่อ นอกจากนี้ ยังขาดการพิจารณาเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิชาชีพสื่อกับสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ตามข้อค้นพบจาก McQuail (2010) เช่น การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการทำงานของสื่อ หรือการพิจารณาบทบาทของภาคประชาสังคมในการตรวจสอบสื่อ รวมถึงการพิจารณาถึงความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างอำนาจทางวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ตามที่ Freidson (2001) ได้เสนอแนะไว้ เช่น การวิเคราะห์กรณีศึกษาที่สื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าใช้เสรีภาพเกินขอบเขตหรือละเลยผลประโยชน์สาธารณะ

แม้ว่าผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงความพยายามของสำนักงาน กสทช. ในการส่งเสริม การจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในหลายประเด็น แต่ยังมีช่องว่างและความท้าทายที่ต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างความสมดุลระหว่างรูปแบบการกำกับดูแลต่าง ๆ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิชาชีพสื่อกับสังคม เพื่อให้การส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายของอุตสาหกรรมสื่อไทยในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. ข้อสรุป

การศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ของสำนักงาน กสทช.” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสำคัญด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบกิจการสื่อในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงการสื่อไทย

ผลการศึกษาได้เผยให้เห็นถึงปัญหาสำคัญหลายประการที่ทำลายจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการหลอมรวมสื่อซึ่งไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงวิถีการบริโภคสื่อของประชาชน แต่ยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการทำงานและรูปแบบธุรกิจของสื่อดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังพบความท้าทายในด้านความน่าเชื่อถือของสื่อและการแพร่ระบาดของข่าวปลอม ซึ่งเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นในยุคดิจิทัล ประเด็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและการกำกับดูแลเนื้อหาบนแพลตฟอร์มออนไลน์ก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การศึกษายังพบว่า การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในวงการสื่อเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในขณะเดียวกัน การสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อและความรับผิดชอบต่อสังคมยังคงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นในระบบการกำกับดูแลและการร้องเรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมจรรยาบรรณสื่อ นอกจากนี้ ผลกระทบของการแข่งขันทางธุรกิจต่อคุณภาพเนื้อหาก็เป็นอีกประเด็นที่ต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยในส่วนของแนวทางส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ผลการศึกษพบว่า สำนักงาน กสทช. ได้ดำเนินการในหลายด้าน ทั้งการพัฒนานโยบายด้านกฎหมาย การสนับสนุนงานวิจัยและการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูลองค์กรวิชาชีพ และการสนับสนุนผ่านโครงการและการจัดสรรทุนต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะความล่าช้าในการประกาศใช้นโยบาย และการขาดความสมดุลในรูปแบบการกำกับดูแล

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยต้องคำนึงถึงการสร้างสมดุลระหว่างการกำกับดูแลโดยรัฐ การกำกับดูแลตนเอง และกลไกตลาด นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิชาชีพสื่อกับสังคม และการพัฒนาระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อมั่นจากทุกภาคส่วน

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาสำคัญด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ โดยเป็นโครงการระยะสั้น ดังนั้น ในมุมมองของผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแก่ผู้ที่สนใจในการทำการศึกษเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการจัดทำจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ในโอกาสต่อไปควรที่จะทำการศึกษาเป็นโครงการวิจัยในระยะเวลายาวนาน และต่อเนื่องมากกว่านี้ โดยอาจทำการศึกษาเป็นชุดโครงการที่มีความต่อเนื่องและหลากหลายในศาสตร์ความรู้ในลักษณะของการวิจัยเชิงบูรณาการ

9.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกิจการสื่อสาร

9.2.1 เสนอให้สำนักงาน กสทช. พัฒนานโยบายด้านกฎหมายและออกมาตรการเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทักษะและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

9.2.2 เสนอให้สำนักงาน กสทช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงและจัดทำฐานข้อมูลองค์กรวิชาชีพ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบวิชาชีพ และระบบสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

9.2.3 เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาสร้างเครือข่ายเสริมพลังการตรวจสอบเฝ้าระวังโดยประสานกันระหว่าง ภาคผู้ประกอบการ นักวิชาชีพ องค์กรสื่อ ภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และกลุ่มประชาชน และควรมีการพัฒนาความร่วมมือกันในการจัดตั้งคณะทำงานร่วมในการส่งเสริมแนวทางการกำกับดูแลตนเอง

9.2.4 เสนอให้สำนักงาน กสทช. สนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านการวิจัย งานวิชาการ และส่งเสริมการเรียนการสอนด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน โดยการจัดสรรทุนตามมาตรา 52(3) กทปส. และการจัดสรรงบประมาณของสำนักงาน กสทช. สำหรับการพัฒนาวิชาชีพและการส่งเสริมด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

9.2.5 เสนอให้สำนักงาน กสทช. พัฒนาบุคลากรทุกระดับของสำนักงาน กสทช. ให้มีความรู้อย่างถ่องแท้ และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในระบบอุตสาหกรรมสื่อร่วมสมัย ก้าวทันวิทยาการและความเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ สื่อใหม่ พัฒนาระบบปฏิบัติการและเตรียมความพร้อมสำหรับการกำกับดูแลกิจการสื่อสาร ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่เพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

รายการเอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551. (2551, 4 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 42 ก., หน้า 14-44.
- Fengler, S., Eberwein, T., Mazzoleni, G., Portezza, C., & Russ-Mohl, S. (Eds.). (2014). *Journalists and media accountability: An international study of news people in the digital age*. Peter Lang.
- Flew, T. (2018). Global media policy and power. In J. Curran & D. Hesmondhalgh (Eds.), *Media and society* (6th ed., pp. 175-195). Bloomsbury Academic.
- Frankel, M. S. (1989). Professional codes: Why, how, and with what impact?. *Journal of Business Ethics*, 8(2-3), 109-115. <https://www.jstor.org/stable/25071878>
- Freidson, E. (2001, June 1). *Professionalism, the third logic: on the practice of knowledge*. University of Chicago Press.
- Greenwood, R., Suddaby, R., & Hinings, C. R. (2002). Theorizing change: The role of professional associations in the transformation of institutionalized fields. *Academy of Management Journal*, 45(1), 58-80. <https://www.jstor.org/stable/3069285>
- Herman, E. S., & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing consent: The political economy of the mass media*. Pantheon Books.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. New York University Press.
- Keyes, R. (2004). *The post-truth era: Dishonesty and deception in contemporary life*. St. Martin's Press. <https://philpapers.org/rec/KEYTPE>
- McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). Sage Publications. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1531625>
- Nissenbaum, H. (2009, November). *Privacy in context: Technology, policy, and the integrity of social life*. Stanford University Press.
- Plaisance, P. L. (2009). *Media ethics: Key principles for responsible practice*. Sage Publications.
- Puppis, M. (2009). Introduction: Media regulation in small states. *International Communication Gazette*, 71(1-2), 7-17. <https://doi.org/10.1177/1748048508097927>
- Siebert, F. S., Peterson, T., & Schramm, W. (1956). *Four theories of the press: The authoritarian, libertarian, social responsibility, and soviet communist concepts of what the press should be and do*. University of Illinois Press.